نشریه مطالعات دوخت،طراحی پوشاک آپادانا
دوره ۱، شماره ۲، بهار ۱۴۰۴، ۶-۱۶
ajfd.apadana.ac.ir

بررسی نقش و رنگ کاشی‌کاری مسجد جامع یزد در طراحی مانتو

مرضیه برنده*
گروه طراحی دوخت، دانشکده هنر و معماری، مؤسسه آموزش عالی آپادانا، شیراز، ایران

سیده زینب موسوی
گروه طراحی دوخت، دانشکده هنر و معماری، مؤسسه آموزش عالی آپادانا، شیراز، ایران

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۱/۱۶
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۳/۱۶

چکیده

استان یزد در فلات مرکزی و محدوده اقلیم گرم و خشک ایران قرار گرفته و به دلیل نوع آب و هوای خشک منطقه و شاخصه‌های طبیعی منطقه, دارای ویژگیهای منحصر بفرد فرهنگ و هنری شده است. این منطقه که سابقه‌ای طولانی در فرهنگ سرزمین ایران داشته, آثار هنری ارزشمندی از گروه ساختار و تزئینات معماری تا صنایع دستی و هنرهای بومی خود به همراه داشته که هر کدام دارای بار فرهنگی, هنری و حتی اقتصادی ویژه‌ای نیز بوده‌اند. هماهنگی میان اجزا تشکیل دهنده بنا به ویژه در تزئینات معماری و تاثیرات مختلف نقش‌های کهن و باستانی که عرصه فرهنگ و هنر این منطقه بر جای گذاشته است. مسجد جامع بزرگ شهر یزد مانند نگین درخشنده‌ای در دل کویر یزد است. قوسهای دلنشین, شیوه معماری, نقش های ناب و مجرد, گلدسته‌های باوقار و زیبا, این مسجد را متمایز و نمونه ایران تبدیل کرده است. معماری خاص نقش مایه‌های ممتاز خلق شده در روی کاشی‌هاو آجر از نظر طرح و نقش, ترکیب و نحوه اجرا در سطح عالی و هنرمندانه است.این تحقیق به‌صورت کتابخانه‌ای انجام شده است وهدف از این تحقیق استفاده از آثار کتیبه‌ای و نقش مایه‌ای در این مسجد برای استفاده در مانتو مورد بررسی قرار بگیرد. آیا نقوش به کار رفته در کاشی های مسجد جامع یزد می تواند بر روی لباس استفاده شود؟

کلیدواژه‌ها: نقش, رنگ, کاشی, مسجد جامع یزد

* نویسندهٔ مسئول: Marziyeborande@gmail.com

مقدمه

اولین شهر خشتی و دومین شهر تاریخی جهان بعد از شهر ونیز ایتالیا شهر یزد است. استان یزد از سرزمین‌های قدیمی و تاریخی کشور ایران است.

در کتاب(ایران فی صوره الارض)ابن حوقل درباره یزد می نویسد از مهم ترین شهرهای خراسان(کثه)است و آن پیرامون یزد و ابرقویه میباشد... اما کثه که حومه یزداست شهریست در کنار بیابان و هوای آن خشک سالم است و مانند شهرهای کوهستانی دارای فراوانی نعمت است و روستایی دارد که محصولاتش ارزان است . دارای بناهایی مرتفع است و از گل ساخته شده, شهری است استوار که قلعه‌ای با دو دروازه آهنین دارد: اولی به نام ایزد(باب ایزد) و دومی در مسجد(باب المسجد) که نزدیک مسجد جامع یزد است. این جامع در ربض قرار گرفته و آب‌های آن از قنات تامین میشود. (افشار,۱۵:۱۳۵۴) مشخص ترین وجهه شهر یزد معماری خاص کویری است. مناره ها, بادگیرها و گنبدها مشخص ترین جنبه ظاهری معماری شهر است. در این معماری از بادگیر برای جلوگیری از جریان باد و خنک نگه داشتن فضای ساختمان بکار میرفته است. بافت و ساخت معماری ویژه منطقه یزد از بارزترین نمونه های معماری خاص اقلیم‌های گرم و خشک در جهان است. تناسب آن با نیازها و شرایط اقلیمی فرهنگی مردم منطقه, گذشته از زیبایی خاص این معماری, از ویژگیهای آن است. در مرکز هر محله معمولا بازارچه, حمام, مسجد, آب انبار, لرد, حسینیه, کارگاه های کوچک, جوی آب(برای دسترسی به قنات) قرار دارد که بسیاری از این امکانات هنوز پابرجا است. خانه‌های قدیمی در جهت قبله ساخته شده‌اند. با این جهت گیری فضاهای تابستانی و اتاق‌های زمستانی به طرزی مفید پیرامون حیاط مرکزی قرار میگیرند. (قریشی زاده,۵۸:۱۳۸۷)

پیشینهٔ پژوهش

در کتاب یزد گوهر کویر به نویسندگی سیدعبدالرضا قریشی زاده که در سال ۱۳۸۷ به چاپ رسیده بیشتر در مورد معماری مسجد جامع یزد سخن گفته شده است.در کتاب هنر اسلامی در سده نخستین به نویسندگی گاستون وایه که در سال ۱۳۶۳ به چاپ رسیده بیشتر به هندسه‌ی نقوش استفاده شده در آثار کتیبه‌ای و نقش مایه‌ها پرداخته شده است.در کتاب مسجد جامع کویر یزد به نویسندگی حسین مسرت که در سال ۱۳۹۱ به چاپ رسیده بیشتر به تجزیه و تحلیل نقش مایه های نوشتاری در معماری مسجد جامع یزد پرداخته شده است.

تاریخچه مسجد جامع یزد

این بنا در مرکز شهر تاریخی یزد واقع گردیده که جز مساجد بزرگ و زیبای ایران محسوب می‌شود. که در دوره ایلخانی بنا گردیده و در دوره های بعد گسترش یافته و بازسازی و آراسته و نوسازی گردیده است, در صورتی که امروزه می‌توان بخش‌های مختلف ایلخانی, تیموری, صفوی, قاجاریه و تعمیرات دوره اخیر را باز شناخت. در شهر فقط یک مسجد جامع می‌تواند وجود داشته باشد, تمام ساخت‌وسازها در جهت گسترش فضای مسجد جامع شهر در طول تاریخ در همین مکان اتفاق افتاده است. بنای کنونی مسجد با وسعتی حدود ۱۰۰۰۰ مترمربع مشتمل بر سردر ورودی و جلوخان, صحن وسیع رواق‌های جانبی صحن, ایوان, گنبدخانه و شبستان‌های طرفین آن, شبستان بزرگ ستون‌دار, کتابخانه, تزئینات غنی و زیبا و کتیبه‌ها و سنگ نوشته‌های تاریخی و غیره است. (مسرت, ۵۸:۱۳۹۱)

معماری مسجد جامع یزد

مسجد دارای ۷ در ورودی از جهات مختلف است ورودی اصلی, در مرکز ضلع شرقی واقع گردیده و تشکیل شده از فضای جلو خان, سردری زیبا و مرتفع با مناره‌های بلند پایه و زیبا و کتیبه‌های تاریخی است.بر جنوبی سردر, دو ستون مرمرین به بلندی ۱۲۵ و محیط حدود ۱۵۵ سانتیمتر با فاصله‌ای از هم قرار گرفته و بر سطوح آنها نقش‌ها و بیت‌هایی کنده‌کاری کرده‌اند. با توجه به منابع تاریخی و نقل های پیرامون محل , احتمالا این ستون های کوچک به عنوان شمعدان مورد استفاده بوده اند. رو به رو ستون‌ها حوضی هشت ضلعی و نسبتا بزرگ قرار دارد. بناهای اطراف جلو خان, مربوط به دوره ی قاجاریه و بعد از آن است. سر در نام‌برده از طریق کرباسی چهار ضلعی که جزئی از شبستان شرقی مسجد است. وارد صحن وسیع مسجد میشود. صحن به ابعاد۵۳*۲۰ متر در سه ضلع با رواق‌های دوره ی قاجاریه و در ضلع جنوبی با ایوان بزرگ و قدیمی بنا محسوب میشود. در وسط صحن سکوی کم ارتفاعی به طول و عرض ۳۵*۱۵ متر ساخته شده که درایام تابستان بر روی آن نماز میخوانند. (حاجی قاسمی,۶۹:۱۳۸۳) در قسمت شرقی محوطه, نزدیک راهرو ورودی, محوطه‌ای به ابعاد ۲/۵*۳ متر با دیواره‌ی آجری مشبک جدا شده که از دیرباز به نام قرائت خانه اسم‌گذاری شده و آن را محل اعتکاف دانسته اند. در جهت قبله این محوطه, محرابی از کاشی شش ضلعی به ابعاد ۵۰*۶۴ متر تعبیه کرده‌اند که بر روی آن اسامی<الله>, <محمد>, <علی>, <حسن>, <حسین>و سال ۸۹۰ ه.ق نقل شده است. بر طبق روایت منابع تاریخی و شواهدی که در نمای ایوان باقی مانده, نمای محوطه‌ی مسجد با کتیبه‌ی قرآنی و کاشی تزیین شده است. در این محوطه همچنین خروجی قدیمی با ۷۴ پله موجود است. (افشار۵۱:۱۳۵۴)

ایوان مسجد جامع یزد (حاجی زاده,۳۵:۱۳۹۷)

ایوان و گنبدخانه که قدیمی‌ترین قسمت مسجد را تشکیل میشودر ضلع جنوبی واقع گردیده و اطراف آنها رواق و شبستان‌هایی قرار گرفته است. قطر دهانه‌ی داخلی ایوان حدود ۸ و عمق آن ۱۳ متر است و ضلع‌های شرقی غربی آن , غرفه‌ها, شاه‌نشین‌ها و دهلیزهایی ساخته شده است. این ایوان با ارتفاع زیاد دارای پوشش ضربی است. ارتفاع ایوان با ستونچه‌های گردی که بلندی آنها گاه صد برابر قطر آنها است بیشتر نشان داده میشود. نمای خارجی و داخلی ایوان با کاشی کاری تزیین شده است. (اسلامی,۴۹:۱۳۸۸) دیگر شبستان مسجد با وسعتی حدود هزار متر, در شمال غربی مسجد واقع گردیده و از آثار دوره قاجاریه(۱۲۴۰ ه.ق) است. این شبستان به ابعاد داخلی ۳۴ در ۲۲ متر دارای ۴۸ ستون است و جهت آن اختلافی با جهت مسجد دارد که ظاهرا به جهت منطبق شدن با جهت قبله صحیح صورت گرفته است همزمان با این شبستان, ایوان گنبددار سه ضلع محوطه مسجد به عمق یک دهانه انجام گرفته است. علاوه بر بناها و آثار ذکر شده, در این مسجد سنگ نوشته‌ها و فرمان‌های تاریخی متعلق به قرن ۸ هجری به بعد متضمن وقف نامه ها, فرمان‌های دیوانی و مالیاتی و سنگ قبرهایی موجود است. در قرن اخیر, سیدعلی‌محمد وزیری کتابخانه‌ای با کتاب‌های چاپی و خطی نسخ نفیس ساخته و وقف آستان قدس رضوی شده است. نقشه ساختمانی و ویژگی‌های معماری این مسجد, بعد از ساخت آن در قرن هشت هجری به عنوان الگویی در ساخت مسجدهای منطقه و خارج از آن مورد استفاده قرار گرفته است از جمله این ویژگی‌ها میتوان به کاربرد گسترده‌ی پوشش طاق و تویزه, ایجاد نورگیرها و غرفه‌های پیرامون گنبدخانه که نزدیک به فضای گنبدخانه هستند و شبستان‌های طرفین گنبدخانه اشاره کرد. (مسرت,۸۴:۱۳۷۷)

نقش مایه‌ها

هنرهای اسلامی بر اساس اصل <وحدت> است و بیان آن بدون شناخت عالم معنوی میسر نیست. این نحوه‌ی تفکر, نقش مهمی در شکل‌گیری سبک‌های اسلامی به ویژه خط و خوش‌نویسی داشته است.آجرکاری, گچ‌بری,

سنگ‌کاری و کاشی‌کاری در معماری اسلامی گاهی به تنهایی و گاهی در تلفیق با خوشنویسی و طرح‌های ساده هندسی و گیاهی روی بنا اجرا می‌شود اما توجه به هنر خوشنویسی به عنوان هنری انتزاعی و سرشار از بار معنوی همواره از جایگاه والا برخوردار بوده است. تزیین بنا که تا حدود سال ۳۰۰ هجری قمری عموما با طرح‌های ساده‌ی گیاهی و هندسی انجام می‌شد بعد از آن به <خط کوفی> روی آورد. خط کوفی در جهان اسلام اولین خطی بود که از آن استفاده می شد. به دلیل نظم‌پذیری هندسی خط کوفی هنرمندان معمار همواره از این خط به عنوان دست‌مایه‌ی اصلی برای تزئین بنا استفاده کردن. خط کوفی, در بناسازی با رگ‌چینهای آجر به صورت تمام, نیمه, چارک و کلوک آجر, شکل خاصی می‌یابد که به آن <کوفی بنایی> میگویند. (ملا جعفری,۴۵:۱۳۷۸)

این نحوه بیان در نقش‌های اصیل هر مرز و بوم نشانه ی فرهنگ بصری است بنابراین نحوه‌ی تفکر نوع نگاه و بیان هنرمندان هر سرزمین در شکل‌گیری سواد بصری جامعه اهمیت دارد. خوشبختانه در هنر ایران با نقش‌های گوناگون برخورد میکنیم که هر یک از آنها بیانگر اندیشه‌ی ژرف هنرمندان این سرزمین است. هنرمندانی که بی پیرایه, موجز و مجرد, جوهر وجود را شکل می‌دادند و در هر نقش مایه‌ای جزئی از تمام صفات و خصوصیات کل را طراحی می کردند. نقشی که در عین تجدید بیانگر ارزش‌های اصیل هنر ایران پس از پدید آمدن دین اسلام است. (حاجی قاسمی,۵۳:۱۳۸۳) هنرمندان اسلامی در میان افرادی که در زمینه‌های گوناگون هنر فعالیت دارند به دلیل نگاه ژرف و عمیق خود در بیان اندیشه, همواره از جایگاهی والا برخوردار بوده‌اند. اندیشه ای که درک آن نیاز به دریافت و تحقق فراوان دارد, تا در ورای جهان مادی به پرواز درآیند و بیانگر عالم معنوی شوند.برای بیان هر مفهوم, زبان مناسبی لازم است. مناسبترین زبان برای بیان اندیشه ژرف هنرمند اسلامی بدون شک تنهایی و انتزاع است, زیرا بی‌پیرایگی این زبان از هر نوع تصویر <فیگوراتیو> دیدی ماورای آنچه در جهان مادی به چشم میخورد. به بیننده منتقل می‌سازد و بدین ترتیب او را برای درک این اندیشه ژرف آماده می‌سازد. به همین دلیل است که در تجزیه و تحلیل نقش‌مایه‌های موجود در معماری اسلامی باید به شکل انتزاعی حروف و رنگ بکار رفته در آن به عنوان عوامل اصلی تشکیل دهنده این نقش‌ها توجه کرد. (مسرت۹۵:۱۳۹۱)

نقوش بکار رفته در کاشی‌ها

¬_ نقوش گیاهی

_ نقوش هندسی

_ نقوش غیر محوری

_ نقوش مدور

_ نقوش شمسه‌ای

نمایی از تزئینات کاشی کاری سردر ورودی مسجد جامع (شایسته‌فر,۱۳۹۰:۹۸)

نقوش گیاهی:

نقش‌های گیاهی مجموعه‌ای از عنصرها و شکلهایی است که به صورت انتزاعی بوده و از گیاهان طبیعی الهام گرفته شده اند. وسیع‌ترین گروه را در تزئینات هنر ایران را نقش‌های گیاهی به خود اختصاص داده‌اند. این گروه شامل انواع بند ها و پیچش‌های اسلیمی و انواع گل‌های چند پر, اناری, شاه عباسی و ... میباشد. انتزاعی‌ترین و در عین حال تلطیف یافته‌ترین فرم حیات و زندگی؛ در گیاهان جاری است. بی علت نیست که این معنوی‌ترین شکل حیات و زندگی در اماکن مقدس دین اسلام اجازه حضور می‌یابد و به رشد و بالندگی خود ادامه می‌دهد. حتی می‌توان پذیرفت که مهم‌ترین دسته از نقش‌های اسلامی چون هندسی, اسلیمی و خطایی دارای خواستگاه گیاهی‌اند. گیاهان به سبب فرم پیکره و ساختار شکننده و ظریفشان و نیز زیبایی رنگ و تنوع شکلشان همواره مورد توجه هنرمندان مسلمان بوده‌اند. شاید این نقش‌های گیاهی نمادی از مومن‌هایی هستند که با جان و روح تلطیف یافته سعی در رشد و تعالی معنوی دارند. (خزائی,۱۳۸۲:۶۰) پیچش‌های اسلیمی در اکثر حاشیه‌های باریک تزئینات کاشی‌کاری مسجد جامع یزد به شیوه‌های زیبا اجرا شده‌اند به طوری که هماهنگی ویژه و منحصر بفردی با دیگر نقش‌ها و قالب‌ها برقرار نموده‌اند. یکی از این بخش‌ها کاشی‌کاری سردر مسجد است. این نقش در سه رنگ آبی, سفید, قهوه‌ای بر زمینه لاجوردی اجرا شده است. علاوه بر حاشیه‌ها نقش اسلیمی در قالب‌های مربع شکل نیز اجرا شده به طوری که از ترکیب آن‌ها شمسه‌هایی دوازده پر به دست آمده است. نقش‌های پی در پی اسلیمی در فرمی زیبا به رنگ‌های آبی, سفید, لاجوردی بر روی ستون‌های اطراف ورودی ایوان مسجد نقش بسته است. (علی محمدی,بیشین:۸۴)

پیچش اسلیمی در حاشیه های کاشی کاری سردر ورود (شایسته‌فر,۱۳۹۰:۹۸)

نقوش هندسی:

در اصل طرح‌های هندسی بسیار ساده‌اند: آنها را میتوان تنها با استفاده از پرگار و خط‌کش و دانستن نحوه‌ی ترسیم مثلث, مربع, شش ظلعی, ستاره و غیره رسم کرد. طرح‌ها را میتوان به راحتی, بزرگ یا کوچک کرد. با تکرار کردن این شیوه‌ها و اضافه کردن خطوط مستقیم و منحنی, میتوان طرح‌های نامحدودی به وجود آورد. (ویلسون ,۲۲:۱۳۸۰). نگاره‌های هندسی, با غنای فرهنگ اسلامی پدید آمده‌اند. آنها را میتوان روی انواع مصالحی چون کاشی, آجر, چوب, ادوات برنجی, کاغذ, گچ, شیشه, و اشیای بسیار بزرگ مشاهده کرد. نگاره‌های هندسی روی قالی‌ها, تذهیب نسخه‌های خطی... و منبرهای مساجد ایجاد شده‌اند و نیز آنها را به طور بسیار واضح روی سطوح معماری میتوان دید. (شاکر سلمان, ۴۹:۱۳۸۳) اصل هندسه در تمامی هنرهای اسلامی اعم از معماری و صنایع دستی, نمودار است و مفاهیم نمادین کیهانی و فلسفی پیوند می یابد و یکی از کاربردهای آن در کنار هم قرار گرفتن و تکرار الگوهای ساده است که تا بی‌نهایت قابلیت گسترش دارد. نقش‌های هندسی بر پایه‌ی تعبیرات و فرم‌های اصلی دایره, مربع, مثلث, لوزی, مستطیل, بیضی و ذوزنقه‌و... است که با ابزارهای نقطه ,خط و سطح ساخته میشوند. این نقش‌های پیچیده و زیبا, ساختار ساده‌ای دارند و تکرار واحدهای مربع,دایره, مثلث به دست می‌آیند. (وایه, ۳۳:۱۳۶۳و۷۵) بر روی کاشی‌کاری طاق‌نمای سردر ورودی مسجد جامع یزد نقش چیلیپا دیده میشود که در تکنیک کاشی معرق و رنگ بندی سفید, لاجوردی, آبی فیروزه‌ای, در کنار نقش‌های دیگر مشاهده میشود. هنرمند با ادامه دادن خط‌های چیلیپای شکسته, نقش هشت ضلعی را کامل نموده چرا که (نقش هشت ضلعی و یا ستاره هشت پر به تنهایی قابلیت گسترش, تکثیر و توسعه را ندارد و در همنشینی با چیلیپا امکان گسترش می‌یابد).(اسفندیاری,۱۰:۱۳۸۸و۱۱)

نقش چلیپا کاشی کاری سردر ورودی مسجد جامع (سامانیان,۱۵۲:۱۴۰۰)

تمامی بخش‌های مهم کاشی‌کاری شده مسجد جامع یزد نقش شمسه‌ی هشت پر در ابعاد, اندازه و تزیینات مختلف اجرا شده است. در فضای شبستان و گنبدخانه, تزیینات کاشی‌کاری حاشیه‌ی پایینی دیوارهای اطراف سردر همچنین در مرکز طاق‌های شبستان داخلی که شمسه‌ی ۸ پر تند در زمینه‌ی آجرکاری اجرا شده و در زیر طاق سر در ورودی ترکیبی از گره هشت دیده میشود که با گره‌های ریزتر و انواع گل‌های خطایی پر شده است. (محمدی اردکانی, پیشین, ۹۸)

نقوش غیر محوری: این نقش‌ها به صورت بافت یا در امتداد هم به صورت افقی یا عمودی موجب گردش چشم بیننده به طرحهای اطراف میشود.

نقوش مدور: این نقش‌ها گویای درونگرایی و وحدانیت بوده و اجزای آنها اغلب متحدالمرکز است و مانند این است که کلمات (اغلب اسامی ائمه است)در حال طواف خداوند هستند.

نقوش شمسه ای: نقش‌هایی که در قالب شکل شمسه پیاده می شود و بیانگر خورشید است. (همینطور اشکال چند ضلعی) (افشار ۹۸:۱۳۵۴)

نقشه ستاره هشت پر سر در اصلی(حسینی,۳۴:۱۳۹۱)

رنگ در مسجد

رنگ در هنر ایرانی با خردمندی و آگاهی از هر دو نوع مفهوم نمادین رنگ و تاثیرات کلماتی که به واسطه‌ی ترکیب یا هماهنگی رنگ‌ها بر روح میگذارد, به کار می رود. کاربرد سنتی رنگ‌ها بیشتر به منظور یادآوری واقعیت آسمانی چیزها است تا تقلید رنگ‌های طبیعی اشیا در کاربردی این چنین است. (حیدری,۴۳:۱۳۸۲) عامل تعیین کننده دیگر در تجزیه و تحلیل نقش‌های نوشتاری رنگ است که همواره با شکل در القای مفهوم نقش عمده‌ای دارد. به طور کلی, رنگهای بکار رفته در نقش‌های نوشتاری معماری اسلامی را می توان به دو دسته رنگ های اقلیمی و رنگ های آرمانی تقسیم کرد. که رنگ‌های اقلیمی هماهنگی کامل با موقعیت مکانی طرح را دارد, به طور مثال استفاده از رنگ‌هایی مانند اخرایی و خردلی که تونالیته‌ی رنگ‌های خاکی قرار دارند و آرمانی علاوه بر آنکه بیانگر موقعیت جغرافیایی و زمانی است, آرمانها و خواسته‌های هنرمندان اسلامی را نیز نشان می دهد در معماری اسلامی این رنگها عبارت است از : آبی, سبز, فیروزه‌ای و از این قبیل. (پیرنیا۵۹:۱۳۶۹) رنگ آبی با نام‌های دیگری چون نیلی, نیلگون, نیلوفری, کبود روشن و سیر به کار رفته است. با دیدن رنگ آبی یک نوع پاکی, آرامش, صفای باطنی و ایمان در ذهن شخص تداعی میشود. این رنگ آرام و درونگراست ,شخص را به خود جذب میکند و به آن آرامش میبخشد. میتوان گفت خداوند آن را برای تسلی و آرامش ناراحتی‌ها, رنج‌ها, در زندگی روزمره آفریده است. در فرهنگ اسلامی خرقه‌های صوفیانه, رنگ آبی است. (توکلی,۷۲:۱۳۷۸)

سفید در فرهنگ ایرانیان معانی گوناگونی دارد هنرمند در آثار هنریش با آوردن رنگ سفید سعی دارد پاکی و صفا و خلوص را نشان دهد. سفید مظهر شادی و پاکی و خنک کنندگی است. رنگ سفید را مظهر صلح می‌دانند و به همین خاطر رنگ پرچم صلح است. سفید در بعضی کشورها رنگ سفید نشانگر عذا و ماتم است و در مراسم عذاداری استفاده میشود به عنوان مثال هندی‌ها در مراسم عذا جامه سفید بر تن دارند. (حیدری ,۳۱:۱۳۸۲)

لاجورد رنگ عالم مثال است و وسعت درون و بیکرانی آسمان را نشان می دهد. رنگ آبی رنگ آرامش‌بخش است که قدرت بسیاری در طبیعت دارد. (مصدقیان,۹۳:۱۳۸۴و۹۲)

تاریخچه پوشاک:

تاریخ پوشاک بخشی از تاریخ تمدن است که در آن از دگرگونی‌ها فرم و شکل لباس از روزگاران دور تاکنون گفتگو می‌کند و این تحولات با دگرگونی‌های دیگر تاریخی, اجتماعی و معیشتی مردم ارتباط مستقیمی دارد. به هرحال سرآغاز لباس هر آنچه باید باشد نکته آن است که استفاده از لباس یک امر مهم است. منتهی در هر موقعیتی یکی از ضرورت‌ها(زیبا شناسی) ,یا مواظبت در مقابل طبیعت, ارزش بیشتری پیدا می‌کند و بنابراین وضعیت پوشاک نیز بر همین اساس دچار دگرگونی خواهد شد. پوشاک یکی از آشکارترین نشانه فرهنگی و شاخص‌ترین مظهر و نشانه ملی و قومی است. پوشاک یکی از نیازهای اساسی و مادی انسان است که برای تطبیق با محیط طبیعی و اجتماعی که از آغاز پیدایش بشر تاکنون براساس شرایط مختلف اقلیمی و اقتصادی و اجتماعی به وجود آمده دچار تحول و تغییر شده است و کارکردهای مختلف و عناصر فرهنگی مرتبط با آن در قالب فرهنگ مادی بررسی میشود. (رضا بالا, ۱۳۹۵)

الهام از جزئیات کاشی مسجد

ازترکیبات رنگی و الگوها و نقش مایه‌های به کار رفته در کاشی کاری‌ها برای ایجاد طرح‌های منحصربفرد بر روی مانتو استفاده می‌کنیم برای پیاده سازی نقش ها بر روی مانتو ما از طرح شمسه‌ی هشت پر و پیچش اسلیمی به خاطر زیبایی و چشم نواز بودن وظرافت خاص و جزییات فراون و همچنین رنگهای خاص بکار رفته دراین طرح‌ها به لباس اصالت ایرانی بودن میبخشد.

نقوش استفاده شده در طراحی مانتو

شمسه سردر ورودی مسجد جامع

پیچش اسلیمی در حاشیه های کاشی کاری سر در ورودی

نتیجه‌گیری

معماری ایرانی یکی از معماری های قدیمی و دارای سبک‌های معماری ایرانی که با اسلام ترکیب شده‌اند و طرح‌های بکر را بوجود آوردند که چشم هر بیننده‌ای را به خود جلب می کند. در مساجد ایران از این قبیل طرح‌ها بسیار به چشم می‌خورد. این طرح‌ها به گونه‌ای است که هر بار با دیدن آنها طرح و نقش جدیدی در ذهن انسان تداعی میشود و این هنر دست هنرمندان خوش سلیقه‌ی ایرانی بوده است که در قالب تزئیناتی بکر از سالیان دراز به دست ما رسیده است و احیا و بازآفرینی این نقش‌ها در قالب‌های مدرن و امروزی برای استفاده های مختلف مسئولیتی است که بر دوش هنرمندان و طراحان امروزی میباشد به عبارتی میتوان گفت هدف کاربردی کردن این نقش‌ها و طرح‌ها در قالب ایده‌های نو برای استفاده امروزی میباشد.از این رو در این مقاله سعی شده است تا با استفاده از نقش‌ها و تزئینات به کار رفته در معماری یزد از جمله مسجد جامع یزد که یکی از بکرترین و شگفت‌انگیز ترین معماری‌های بجا مانده در ایران میباشد طرح های نو و مدرن برای استفاده بر روی مانتوایجاد شده و هویت ایرانی را بار دیگر به معرض نمایش قرار دهیم. نقش‌هایی که هر کدام از آنها به وجودآورنده طرح‌های نو بوده و از درون هر کدام به تنهایی میتواند ده‌ها طرح جدید بیرون کشید و باعث احیا و بازآفرینی این نقش ها و همچنین کاربردی کردن آنها شویم .

منابع

۱ـ افشار ایرج, (۱۳۵۴)یادگارهای یزد, تهران: انتشارات انجمن آثار ملی

۲- اسلامی فاطمه و دیگران (۱۳۸۸) شاهکار فیروزه‌ای کویر (مسجد جامع کویر یزد از ظهور تا شکوه), تهران: ورای دانش

۳-اسفندیاری پانته‌آ, چیلیبا, رمز انسان کامل, فصلنامه فرهنگ و هنر جهاد دانشگاهی, سال اول, شماره ۱, بهار, ۱۳۸۸ و ۱۰

۴-پیرنیا محمد کریم, معماریان غلام حسین, (۱۳۶۹) شیوه های معماری ایران, موسسه ی نشر هنر اسلامی

۵- توکیلی حمید, رنگ در تصویر سینما, پایان نامه کارشناسی ارشد پژوهشی, استاد راهنما, علی اکبرعالمی, دانشگاه تربیت مدرس, ۷۲،۱۳۷۸

۶-حاجی قاسمی کامبیز, (۱۳۸۳) گنج نامه (مساجد جامع), بخش دوم مرکز اسناد و تحقیقات دانشکده معماری و شهرسازی دانشگاه شهید بهشتی, تهران

۷- حیدری عصمت , نقش رنگ در تزیینات معماری اسلامی, پایان نامه کارشناسی ارشد, باستان شناسی, استاد راهنما: مهناز شایسته فر, دانشگاه تربیت مدرس, ۴۳،۱۳۸۲

۸-رضا بالا, فاطمه, (۱۳۹۵). مقاله بررسی قابلیت‌های طرح‌های فرش ایران برای طراحی لباس, دانشگاه علم و هنر یزد

۹- شاکر سلمان سید جان عباس و عامر, هم‌آراستگی در نگاره اسلامی, ترجمه آمنه آقا ربیع, مشهد, به نشر, چاپ اول,۴۹،۱۳۸۳

۱۰- علی محمدی اردکانی جواد, پژوهشی در زیلوی یزد, تهران, فرهنگستان هنر, ۹۸،۱۳۸۶و۸۴

۱۱-قریشی‌زاده سیدعبدالرضا, (۱۳۸۷) یزدگوهر کویر, تهران: فرهنگ سرای میردشتی

۱۲- وایه گاستون, هنر اسلامی در سده نخستین, ترجمه: رحمان ساروجی, انتشارات گیلان,۷۵،۱۳۶۳و۳۳

۱۳-مسرت حسین, (۱۳۷۷) یزد, یادگار تاریخ, یزد: انتشارات انجمن کتاب‌های عمومی یزد

۱۴-مسرت حسین, (۱۳۹۱) مسجد جامع کویر یزد, زیر نظر بهرام رضایی چراتی, انتشارات اندیشمندان یزد معماری و شهرسازی دانشگاه شهید بهشتی, تهران

۱۵-ملاجعفری طیبه, محمد مهدی راضی(۱۳۷۸) نقش مایه‌های نوشتاری نشریه فرهنگ یزد

۱۶-مصدقیان وحید, نقش و رنگ در مسجد گوهر شاد در تهران , کتاب آبان,۹۳،۱۳۸۴و۹۲

۱۷-ویلسون آوا, طرح‌های اسلامی, ترجمه محمدرضا ریاضی, تهران, سمت, ۲۲،۱۳۸۰
۱۸-هم‌پارتیان تیرداد , نقوش انسانی, حیوانی و گیاهی سفالینه های نیشابور(قرن چهارم و بنجم قمری), پایان نامه کارشناسی ارشد, استاد راهنما: محمد خزایی, دانشکده هنردانشگاه تربیت مدرس,۱۳۸۲، ۶۰

فهرست تصاویر

۱ـ حسینی دکتر سید هاشم, فراشی ابرقویی حسین, تحلیل نمادین شیعی در تزئینات مسجد جامع یزد,۱۳۹۱, ۳۴
۲ـ حاجی زاده کریم, زیبایی شناسی ارزش‌های نمادین کتیبه‌های مسجد جامع یزد, ۱۳۹۷, ۳۵
۳ـ سامانیان ساسان, فیزابی بهمن, مظاهری حدیث, مطالعه تطبیقی نقوش هندسی تزئینات مسجد جامع کرمان با مسجد جامع یزد با تاکید بر ایوان و ورودی‌ها, ۱۴۰۰, ۱۵۲
۴ـ شایسته فر مهناز, بهزادی مهران, هماهنگی رنگ و نقش در تزئینات مسجد جامع یزد,زیلو و سفال میبد, ۱۳۹۰, ۹۸

استناد به این مقاله: برنده، مرضیه، و موسوی، سیده زینب. (۱۴۰۴). بررسی نقش و رنگ کاشی‌کاری مسجد جامع یزد در طراحی مانتو. *نشریه مطالعات دوخت،طراحی پوشاک آپادانا*، ۱(۲)، ۶- ۱۶.